

PERSCOMMUNIQUÉ nr. 10/23

Luxemburg, 12 januari 2023

Arrest van het Hof in zaak C-395/21 | D.V. (Honorarium van een advocaat – Principe van het uurtarief)

Een beding in een tussen een advocaat en een consument gesloten overeenkomst voor het verrichten van juridische diensten waarin de kosten worden vastgelegd op basis van een uurtarief en dat geen verdere preciseringen bevat, voldoet niet aan het vereiste van duidelijkheid en begrijpelijkheid

De nationale rechter mag de situatie herstellen waarin de consument zich zonder dat oneerlijke beding zou hebben bevonden, zelfs wanneer dat betekent dat de advocaat geen vergoeding ontvangt voor de verleende diensten

M.A. heeft als consument vijf overeenkomsten voor juridische dienstverlening gesloten met D.V. in diens hoedanigheid van advocaat. In elk van deze overeenkomsten was bepaald dat de honoraria werden berekend op basis van een tarief van 100 EUR per uur voor de aan M.A. verleende juridische adviezen of diensten. D.V. heeft juridische diensten verleend in de loop van de jaren 2018 en 2019 en heeft in maart 2019 facturen uitgereikt voor het geheel van de verleende diensten. Omdat zij geen volledige betaling van de gevraagde honoraria had ontvangen, heeft D.V. bij de Litouwse rechter in eerste aanleg een procedure ingeleid tot veroordeling van M.A. tot betaling van een bedrag van 9 900 EUR voor de verrichte juridische diensten en van een bedrag van 194,30 EUR ter vergoeding van de bij de uitvoering van de overeenkomsten gemaakte kosten. Deze rechter heeft de vordering van D.V. gedeeltelijk toegewezen. Het door D.V. ingestelde hoger beroep is door de beroepsrechter verworpen. In 2020 heeft D.V. cassatieberoep ingesteld bij de hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken in Litouwen.

Deze rechter vraagt het Hof welke uitlegging moet worden gegeven aan de Unierechtelijke bepalingen¹ ter bescherming van consumenten tegen oneerlijke contractuele bedingen, meer bepaald wat de draagwijdte is van het vereiste dat bedingen in een overeenkomst voor het verrichten van juridische diensten duidelijk en begrijpelijk zijn geformuleerd, alsook wat de gevolgen zijn wanneer wordt vastgesteld dat een beding waarin de kosten van deze diensten worden vastgelegd, oneerlijk is.

In zijn arrest van vandaag preciseert het Hof eerst en vooral dat een beding waarin de verplichting van de opdrachtgever wordt vastgelegd om de honoraria van de advocaat te betalen en het tarief daarvan wordt vermeld, onder het begrip „eigenlijk voorwerp van de overeenkomst” valt). Aldus **valt een beding in een tussen een advocaat en een consument gesloten overeenkomst voor het verrichten van juridische diensten waarin de kosten van de verleende diensten worden vastgelegd op basis van een uurtarief, onder dit begrip.**

Wat betreft de draagwijdte van het vereiste dat bedingen in een overeenkomst voor het verrichten van juridische diensten duidelijk en begrijpelijk zijn geformuleerd, wijst het Hof erop dat dit vereiste overeenkomstig het Unierecht ruim moet worden opgevat. Dit houdt in dat de concrete werking van het mechanisme waarop het betrokken beding betrekking heeft, in de overeenkomst op een transparante wijze wordt uiteengezet, zodat de consument op

¹ Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB 1993 L 95, blz. 29).

basis van duidelijke en begrijpelijke criteria de economische gevolgen die voor hem uit dat beding voortvloeien kan inschatten. Het Hof merkt op dat weliswaar van een ondernemer niet kan worden geëist dat hij de consument informeert over de uiteindelijke financiële consequenties van zijn verbintenis, die afhangen van onvoorzienbare toekomstige gebeurtenissen waarover deze ondernemer geen controle heeft, maar dat dit niet wegneemt dat de informatie die hij dient te verstrekken vóórdat de overeenkomst wordt gesloten, de consument in staat moet stellen om met de nodige voorzichtigheid een beslissing te nemen, in het volle besef dat dergelijke gebeurtenissen zich kunnen voordoen en gevolgen kunnen hebben voor de duur van de desbetreffende juridische diensten. Deze informatie, die kan variëren naargelang van zowel het voorwerp en de aard van de overeengekomen juridische diensten als de toepasselijke beroeps- en gedragsregels, moet aanwijzingen bevatten die de consument in staat stellen bij benadering de totale kosten van die diensten te ramen. Zo zou de ondernemer een raming kunnen geven van het voorzienbare of minimale aantal uren dat nodig is om een bepaalde dienst te verlenen, of zich ertoe kunnen verbinden om met redelijke tussenpozen tussentijdse facturen of verslagen te bezorgen waarin het aantal reeds gepresteerde werkuren wordt vermeld. Het Hof wijst erop dat het aan de nationale rechter staat om, rekening houdend met alle relevante omstandigheden rond de sluiting van de overeenkomst te beoordelen of de informatie die de ondernemer vóór de sluiting van deze overeenkomst aan de consument heeft meegedeeld deze laatste in staat heeft gesteld om met de nodige voorzichtigheid en met volledige kennis van de financiële consequenties van die overeenkomst een beslissing te nemen. Het Hof stelt vast dat **een beding in een overeenkomst voor het verrichten van juridische diensten waarin de kosten worden vastgelegd op basis van een uurtarief zonder dat de consument vooraf informatie ontvangt die hem in staat stelt om met de nodige voorzichtigheid een beslissing te nemen op basis van volledige informatie over de economische consequenties die deze overeenkomst met zich brengt, niet voldoet aan het vereiste dat bedingen duidelijk en begrijpelijk zijn geformuleerd** in de zin van het Unierecht.

In verband met de beoordeling van het eventueel oneerlijke karakter van een dergelijk beding merkt het Hof tegen de achtergrond van zijn rechtspraak op dat het aan de nationale rechter staat om in het licht van alle omstandigheden van de zaak eerst na te gaan of het vereiste van goede trouw mogelijk niet is nageleefd en vervolgens of er sprake is van een aanzienlijke verstoring van het evenwicht ten nadele van de consument. De beoordeling van het oneerlijke karakter van een beding in een consumentenovereenkomst berust in beginsel op een algehele beoordeling waarbij niet enkel rekening wordt gehouden met een eventueel gebrek aan transparantie van dat beding. Het Hof wijst er evenwel op dat het de lidstaten vrijstaat om overeenkomstig het Unierecht een hoger niveau van consumentenbescherming te verzekeren. Wat deze zaak betreft, stelt het Hof vast dat een beding in een overeenkomst voor het verrichten van juridische diensten waarin de kosten worden vastgelegd op basis van een uurtarief niet als oneerlijk hoeft te worden beschouwd wegens het enkele feit dat het niet voldoet aan het transparantievereiste, tenzij de nationale regelgeving uitdrukkelijk bepaalt dat het beding alleen al daarom als oneerlijk wordt beschouwd.

Wat betreft de gevolgen van de vaststelling dat een kostenbeding oneerlijk is, merkt het Hof op dat de nationale rechter verplicht is dat beding buiten toepassing te laten tenzij de consument zich daartegen verzet. Ingeval een overeenkomst voor het verrichten van juridische diensten volgens de relevante bepalingen van het nationale recht niet kan voortbestaan na de schrapping van het kostenbeding, staat richtlijn 93/13 er niet aan in de weg dat deze overeenkomst nietig wordt verklaard, zelfs wanneer dat ertoe leidt dat de ondernemer geen vergoeding voor zijn diensten ontvangt. De verwijzende rechter beschikt evenwel over de mogelijkheid om een nietig verklaard oneerlijk beding bij wijze van uitzondering te vervangen door een nationale bepaling van aanvullend recht indien de consument uiterst nadelige gevolgen zou ondervinden van de nietigverklaring van de overeenkomst in haar geheel.

Gelet op deze overwegingen antwoordt het Hof dat in een situatie waarin de consument uiterst nadelige gevolgen zou ondervinden van de nietigverklaring van de overeenkomst in haar geheel, het Unierecht zich er niet tegen verzet dat de nationale rechter de nietigheid van dat beding verhelpt door het te vervangen door een nationale bepaling van aanvullend recht of door een bepaling waarover partijen het eens zijn dat deze wordt toegepast. Daarentegen staat het Unierecht niet toe dat de nationale rechter het nietig verklaarde oneerlijke beding vervangt door zijn eigen begroting van de vergoeding die voor de verleende diensten verschuldigd is.

NOTA BENE: De prejudiciële verwijzing biedt de rechterlijke instanties van de lidstaten de mogelijkheid, in het kader van een bij hen aanhangig geding aan het Hof vragen te stellen over de uitlegging van het recht van de Unie of over de geldigheid van een handeling van de Unie. Het Hof beslecht het nationale geding niet. De nationale rechterlijke instantie dient het geding af te doen overeenkomstig de beslissing van het Hof. Deze beslissing bindt op dezelfde wijze de andere nationale rechterlijke instanties die kennis dienen te nemen van een soortgelijk probleem.

Voor de media bestemd niet-officieel stuk, dat het Hof van Justitie niet bindt.

De [volledige tekst en de samenvatting](#) van het arrest is op de dag van de uitspraak te vinden op de website CURIA.

Contactpersoon voor de pers: Stefaan Van der Jeught [☎\(+352\) 4303 2170](tel:+35243032170)

Volg ons!

